

LLENGUA MATERNA O LLENGUA TERRITORIAL

Aquesta és una polèmica que dura fa uns quatre anys a Catalunya. Malhauradament aquí encara no ha estat encetada. Aquí, a Mallorca, dissortadament encara seguim els plantejaments d'una "Real Cédula" de 1890 que deia que l'ensenyament s'havia de fer: "En todas las escuelas del Reyno se enseñe a los niños su lengua nativa. Entendamos bien: nativa del Reyno" (1). Com explicava abans, aquí encara estam ensenyant en la llengua oficial de l'Estat i es van dedicant unes horettes a la llengua del país. A bastantes escoles encara no s'està complint ni tan sols les mínimes tres hores setmanals del Decret, dit de Bilinguisme. Es per això que aquí aquesta polèmica encara no ha tengut lloc, ni tan sols a la trobada anual més progressista dels ensenyants que suposa l'Escola d'Estiu. En aquestes trobades anuals la normalització del català és absoluta i s'imparteixen uns continguts, unes tècniques i una metodologia del nostre entorn, en català, com si aquest estàs normalitzat a l'escola. Continguts, tècniques i metodologia que després el mestre en general utilitza per a l'ensenyament en castellà. Aquesta polèmica no sorgeix torn a dir, perquè ni tan sols

un 1 o/o de les escoles mallorquines fan tot l'aprenentatge en català.

Si conservam encara la nostra llengua a Mallorca, es deu en gran part al conservadurisme dels nostres pagesos de la part forana, pagesos que en canvi, avui, volen per els seus fills un aprenentatge en llengües que els puguin allunyar del terrossos del polsim, i que segons ells són: el castellà, l'anglès, etc.

De totes formes el procés que ens durà a la normalització, és un procés irreversible com ho és el mateix procés democràtic. Es hora ja de que els mestres ens adonem que ens ha tocat viure un període històric en el que el nostre protagonisme serà palès, i que a nosaltres, els ensenyants, amb el suport de les Institucions, ens toca l'estimada tasca de recobrar per tot un poble una llengua que molts de governs anteriors havien posat en un greu perill d'extinció. Perill d'extinció no superat i del que nosaltres també, en part, en seríem bastant responsables.

En aquests moments i a part de l'escola pionera Mata de Jonc van sorgint noves experiències aquí i allà: Campos, Rafal Vell, Gabriel Alzamora, potser Montuïri, Pòrtol, i altres pro-

jectes que seguiran a aquests que ja han començat a tirar endavant a fer escola mallorquina, a fer país, a recolzar la identitat perduda de tot un poble.

Aleshores, quan les escoles veritablement mallorquines que s'estan incubant sorgeixin com esclata-sangs en un any plover, serà quan possiblement apareixin els dubtes referents a si llengua materna o si llengua territorial, dubtes que segurament ja estan a l'ordre del dia a les escoles pioneres, al menys a algunes.

Per tant, com a pedagog i com a mestre estudiós de tot el que fa referència a la normalització del català a Mallorca. voldria intentar aclarir un poc aquests termes que responen a unes filosofies distintes d'entendre aquesta problemàtica dins l'ensenyament.

PRINCIPI DE LA PERSONALITAT

Ensenyament en llengua materna és el dret que tenen totes les persones a rebre una ensenyança en la llengua que parlen a casa seva, la llengua que els ensenyà el seu pare i la seva mare. Aquest dret és el que s'ha trepitjat durant segles a Mallorca. Aquest dret és el que també ha defensat la UNESCO, però ho hem d'entendre bé, la UNESCO ha defensat aquest dret a protegir llengües minoritàries i perseguides com el català i no per protegir llengües multimillonàries excel·lentment protegides pels seus propis Estats com l'anglès, el castellà, etc.

A més, aquest dret personal només és satisfactòria a uns determinats territoris, "això significaria que el

N° 33, Decembre 1982

Tots els interessats, tant Centres Docents, Institucions i particulars, en rebre PISSARRA, podeu omplir la butlleta de subscripció.

NOM
DIRECCIO
POBLACIO

es fa subscriptor de la revista PISSARRA. Pagarà l'import (1200 ptes.) (4 números)

.....enviant gir postal o taló bancari barrat

.....per un rebut domiciliat a Banc o Caixa.....

Marcau amb una X la forma de pagament que us interressi.

Retallau i enviau aquest bolletí de subscripció a PISSARRA, c/ Vinyassa, no 14. 46080 Palma, i rebreu puntualment al vostre domicili la nostra publicació

dret personal a l'ús de la llengua a l'ensenyança solament seria exigible a l'àmbit d'un territori determinat, el que habiti la minoria lingüística en qüestió, i això per raons purament d'ordre pràctic". (2).

No crec que sigui gaire difícil demostrar que a qualsevol estat, aplicar el principi de la personalitat que ens duria a l'ensenyament en llengua materna, és una gran injustícia si només es posa en pràctica en els territoris de la llengua oprimida. Amb això vull dir que els que avui es pensen protegir als nins castellanoparlants, dient que se'ls ha d'ensenyar en la seva llengua, jo els dic que si no volen pecar d'injusts, també han de preveure l'ensenyament en català per qualsevol nin mallorquí que vagi a viure a qualsevol altre indret de l'Estat espanyol. Si això es fes realment, seria que l'Estat ha optat per adoptar el principi de la personalitat i s'ha convertit en un Estat bilingüe, i aquest Estat quedaria legitimat moralment per publicar vertaders decrets de bilingüisme per tot arreu, però avui em pens que això més que utòpic, és impossible. "L'esforç de "bilingüitzar" tot el territori de punta a punta comptaria amb extremades resistències (sospito que l'Espanya central és un dels països més monolingües del món). Hi ha poques probabilitats, dic, perquè arribi a plantejar-se un programa pluralista d'aquest tipus transformant tota la població espanyola en bilingüe (menys encara multilingüe)" (3).

PRINCIPI DE LA TERRITORIALITAT

Una vegada explicades les probabilitats i principis en què es basa l'ensenyament en llengua materna, anem a intentar explicar el mateix de la llengua territorial o del país.

Ensenyament en llengua territorial és aquell que s'imparteix a tots els nins i nines en la llengua del país; en el nostre cas, l'ensenyament en llengua territorial suposaria, ensenyament en català. Aquest tipus d'ensenyament es basa en l'aplicació del principi de terri-

torialitat. Principi que no exclouria l'ensenyament de la llengua castellana, ja que l'ensenyança es donaria en la llengua pròpia del país i a més s'ensenyaria la llengua de l'Estat.

"El castellà, dins l'Estat Espanyol, tindria un caràcter similar al del rus a la Unió Soviètica, l'anglès o l'indi a l'Índia, etc. (no cal oblidar que la Unió Soviètica manté 70 llengües oficials o l'Índia 14), mantenint el seu aprenentatge com a "segona llengua" en les escoles d'àrees lingüístiques no castellanes" (4).

Qualcú en aquests moments podria començar a demanar a veure quines experiències hi ha en el món en aquest sentit, és a dir, el respecte al principi de la personalitat que suposa que qualsevol persona dins un Estat tindrà garantit els seus drets lingüístics; o el principi de territorialitat que suposa que dins unes àrees determinades la llengua territorial tindrà alta prioritat. Doncs bé, el respecte al primer principi es dona al Canadà i el respecte al segon es dona a Bèlgica i a Suïssa, i si bé als darrers Estats no tenen gaire problemes, els canadencs francòfons desitgen passar al principi de territorialitat.

PROBLEMES DE L'ESCOLA

Ara, ja crec que estam en condicions de tocar amb els peus en terra i de començar a parlar de la problemàtica que sorgeix a les escoles quan hi ha ganes i bona voluntat per a dur una tasca normalitzadora de la nostra llengua.

Ah, i les escoles que es troben en les condicions anteriors són molt poques, ja que el principal problema moltes vegades es troba en primer lloc als mestres i en segon lloc als pares, i d'aquest problema no en parlaré perquè és insoluble de resoldre per si mateix.

Jo m'estic adreçant a les escoles que han resolt problemes de voluntat normalitzadora i es troben amb traves d'ordre didàctic, pedagògic, sociològic o psicològic. En principi les escoles més problemàtiques són les de Palma i crec que suposen més d'un 50 % de

l'escolaritat total de l'illa. Aquesta problemàtica és produïda per trobar-se dins les classes escolars alts percentatges de població castellanoparlant, ja que malauradament molts fills de mallorquins arriben a l'escola parlant una llengua híbrida, el castellarquí, és a dir bromes a part, que encara hi ha molts de mallorquins que ensenyen als seus fills a parlar en castellà, i a més de fer-ho pel prestigi que creuen suposa l'ensenyament amb aquesta llengua, també ho fan perquè intenten eliminar els traumes que ha suposat l'escola castellanitzadora als mallorquins.

Bé, idó, aquestes escoles tenen tota classe de traves per no començar, ja que pensen que si es va causar un gran trastorn als mallorquins durant molts d'anys, ara ells no volen ésser els causants del mateix amb els castellanoparlants.

No pensen que parteixen d'una premissa falsa, ja que els mallorquins que rebem ensenyament total en castellà, els ocorre el mateix que a tots els nins dels pobles colonitzats, i que si a Mallorca els nins castellanoparlants reben ensenyament total en català, vol dir que no se'ls vol arraconar a dins un ghetto i que se'ls vol ajudar a integrar-se en aquest poble que un dia els seus pares varen escollir de bon grat o per força per venir-hi a viure.

Una altra dificultat molt grossa ha estat ocasionada pel decret de bilingüisme que ens ha fet creure que era la panacea normalitzadora, i que a més ens ha fet interpretar erròniament el concepte de bilingüisme, ja que sembla que a una escola hi ha bilingüisme quan s'ensenyava en la llengua de l'Estat i s'imparteix l'ensenyament de la llengua del territori, i això ha estat assumit per moltes persones, pares i mestres, i no crec que hi hagi cap sociòleg, lingüista, psicòleg, pedagog, etc., que estigui disposat a defensar-ho. "D'acord amb la definició

de Cohen de que Educació Bilingüe és l'ús de dues llengües com a mitjà d'instrucció per a un nen o grup de nens en una part del curriculum escolar o en totes, ja podríem descartar aquells problemes que inclouen l'ensenyament d'una llengua només com a matèria o assignatura i no com a mitjà d'instrucció per a altres activitats del curriculum. L'educació bilingüe seria l'ensenyament "en" les dues llengües i no l'ensenyament "de" les dues llengües." (5).

Arribats en aquest punt podria sorgir la pregunta de si és possible convertir una societat en bilingüe. La resposta dels psicòlegs i sociòlegs seria contundent: no existeixen societats bilingües, existeixen individus bilingües. Per tant, no ens enganem, els plantejaments de l'escola no poden esser l'acceptar ni el tractament de la nostra llengua, com si fos una llengua estrangera, ni el tractament de llengua bilingüe, perquè a la llarga l'únic que es favoriria seria el potenciament de la llengua de l'Estat en detriment de la nostra llengua pròpia.

El canvi rotund dels plantejaments anteriors sempre serà positiu, aquesta por que tenen molts mestres a donar una passa que molts creuen que és dins un buit; es pot assegurar que aquesta passa sempre serà positiva.

Mai es podrà fer el mal que hem rebut a la nostra pròpia carn si utilitzam les noves metodologies al nostre abast. Recordem que a nosaltres ens passaven a aprendre una llengua escrita quan teníem una llengua oral diferent, i avui tots sabem que als nostres alumnes castellanoparlants, tan sols els ensenyarem la llengua catalana escrita quan tinguin un bon domini de la llengua oral, i això vos assegura que no és traumatitzant.

QUE PODEM FER?

Si acabam d'un vegada de deixar-nos dur pel tranquil riu de la rutina, si rompem ja amb els fermalls

de la pedagogia tradicional i obrim els ulls, i sobretot ens posam a reflexionar en la nostra feina de cada dia serà quan quedarem preparats per al canvi.

En primer lloc hem de confessar que ens és molt pràctic l'ús del llibre de text i jo no li vull llevar la seva importància, especialment si no impedeix la nostra renovació pedagògica, renovació que passa per una pedagogia del medi, una pedagogia arrelada a l'entorn, una didàctica que es nutreixi de tècniques i recursos que ens envolten, que vagi dels coneixements pròxims als llunyans, de la concreció a l'abstracció, dels fets particulars als fets generals. Es tracta en definitiva que els alumnes mallorquins comencin per estudiar el seu barri o poble, després passin a estudiar la seva comarca o ciutat, els seus costums, les seves tradicions, la seva història, etc., és a dir la seva cultura que han anat construint els seus avantpassats a cops d'escàrpera i amb tones de suor... cultura pròpia d'uns habitants que tenen una llengua pròpia i que els possibilita el retrobament de la seva realitat utilitzant el llenguatge del seu poble. "D'acostar l'escola a la vida del poble que ha viscut sobre aquell territori i en contacte amb el qual ha anat creant i recreant el seu propi llenguatge. Es tracta de propiciar el coneixement de la realitat pels camins de la llengua, de descobrir l'entorn, de proposar la unitat territorial com a cèl·lula cultural. De defugir la perspectiva assignaturesca de la vida i d'aprendre de llegir amb les paraules pròpies de la realitat- el propi territori." (6)

Crec que aquest aspecte que acab d'analitzar evidencia clarament el que tirem endavant amb l'ensenyament en català.

Per si aquest no fos un argument més que suficient per anar fent feina als nostres pobles, i per si encara hi hagués reticències a la ciutat, per allò de la majoria de castellanoparlants i per allò del respecte al nin i a la llengua que porta quan arriba a l'escola, ens hem de preguntar si veritablement volem una normalització de la nostra

llengua, ja que si això és el que volem, hem de saber que cada dia que passi sense donar ensenyament en català a un castellanoparlant és anar augmentant les possibilitats de que ja mai parli en la llengua del país on vol viure.

Ja he dit abans que amb una bona metodologia i un clima afectiu no causarem cap trauma a aquests infants. "Pot causar això un trauma a un nin castellanoparlant? Crec que no, sempre que entri a l'escola abans de cinc anys, que sigui acceptat com a persona (més que com a persona castellanoparlant) i que hi hagi un ambient feliç i relaxat, un ambient acollidor a l'escola". (7).

Aquest nin o nina si li fos possible entrar a l'escola que encara no hagués après a parlar, per exemple als 2 anys, i d'aquí vegem la importància del que en deim "guarderies", segurament aprendria a parlar simultàniament en les dues llengües i segurament a l'escola parlaria en català. Recordem que a les bressoles de Catalunya Nord acolleixen els nins a l'edat de 2 anys, i en 5 anys d'ensenyament aconseguixen que els nins fills de pares de parla francesa, parlin al pati de l'escola tots en català.

COM HO PODEM FER?

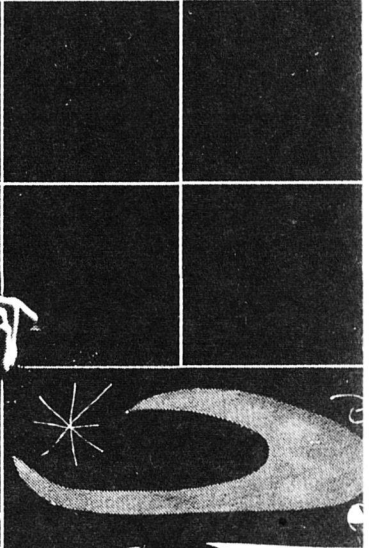
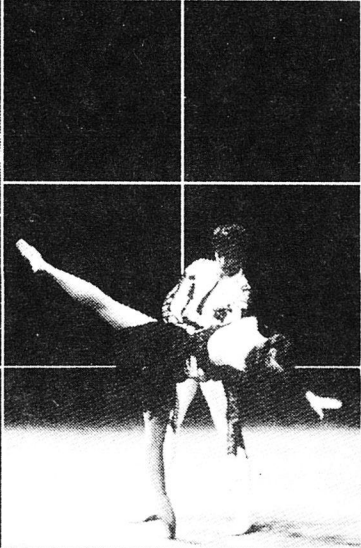
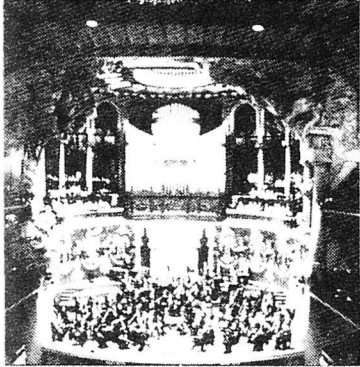
Segons els dubtes dels mestres d'una escola amb voluntat de normalitzar l'ensenyament del català, es poden triar un d'aquests dos camins, encara que el segon sempre és el més efectiu:

- Ensenyament progressiu en català.
- Ensenyament per immersió en català.

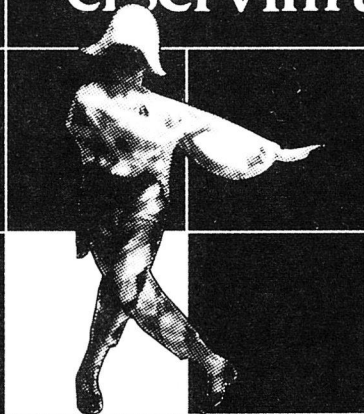
El primer camí seria el que aniria començant per impartir unes hores en català i a poc a poc se n'aniria afegint, fins arribar a la escola mallorquina totalment en català, si exceptuam l'ensenyament del castellà. Una bona planificació d'aquest procés podria possibilitar el pas d'una total castellanització de l'escola a una total catalanització de la llengua en tres o quatre anys.

En canvi el programa més efectiu

CAIXA DE PENSIONS

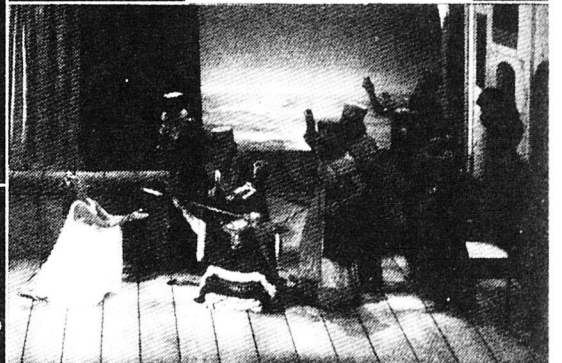

Servint a la cultura,
el servim a vostè.

CAIXA DE PENSIONS

"la Caixa"

el ens ofereix el d'immersió que suposa que a partir d'un determinat moment i per decisió compresa d'un claustre es passa a l'ensenyament total en català, deixant és clar, les corresponents hores d'aprenentatge del castellà.

CONCLUSIO

Crec que ha quedat clar al llarg d'aquesta exposició que l'ensenyament s'ha d'impartir en la llengua territorial. I l'argument més contundent per afirmar aquesta creença, és l'argument que parla d'integració. Si no volem discriminar als nins i nines castellanoparlants, si no volem constituir-nos en classe superior, no hem d'amagar ni la nostra llengua ni la nostra cultura, sinó que l'hem de posar al seu abast, perquè així els farem unes persones mallorquines com les altres i deixaran de ser unes persones "forasteres", distintes. De fet, moltes vegades ens hem trobat que els pares que menys traves posaven a l'ensenyament del català eren els pares castellanoparlants, perquè aquests pares són el que més han sentit damunt la seva carn els efectes de la discriminació.

L'argument pedagògic, psicològic i sociològic que aporta aquesta conclusió és que ensenyant en la llengua territorial estam aplicant el principi de socialització, principi estès a tota la pedagogia que s'aplica arreu del món i que implica un ensenyament que possibilita als nins una adaptació al seu medi ambient i un coneixement per si és necessari poder-lo transformar. Aquest principi de socialització duu implícit la integració lingüística, "coneixement de la llengua catalana per tots els infants que viuen aquí a Catalunya, i vol dir l'ús d'aquesta llengua, no només el coneixement de tres hores a la setmana de la gramàtica, de la llengua, sinó el seu ús. Per tant emprar la llengua catalana com a vehicle de comunicació a nivell oral i escrit, vol dir assimilar el català com

a llengua pròpia del país, que és la llengua de la comunitat on viuen i on es pretenen inserir." (8) Aquest ànim d'integració lingüística envoltat d'un clima afectiu i una metodologia que permeti al nin avançar al seu propi ritme no normalitzarà la nostra llengua però sí en serà un factor molt important i a més justificarà plenament la nostra funció de mestres, educadors i ciutadans de Mallorca.

Joan Lladonet

- (1) Veg. Melià, Josep "Informe sobre la llengua catalana", pàg. 282.
- (2) Veg. Siguan, Miquel "Educatió i plurialitat de llengües" pàg. 51.
- (3) Veg. Ninyoles, Rafael LL. "Bases per a una política democràtica a l'Estat Espanyol" pàg. 48.
- (4) Veg. Ninyoles Rafael LL. Op. cit. pàg. 51 i 52.
- (5) Veg. Arnau Joaquim "Escola i contacte de llengües" pàg. 15.
- (6) Veg. Janer Manila, Gabriel "Cultura popular i ecologia del llenguatge" pàg. 28
- (7) Veg. Strubell i Trueta, Miquel "Llengua i població a Catalunya", pàg. 195.
- (8) Veg. Fortuny, Montserrat "Taula rodona a la que participà el febrer del 82" transcrit a Butlletí interior del Seminari de la DEC núm. 178, pàg. 37.

RESUM DE L'ENTREVISTA AMB EL DIRECTOR PROVINCIAL DEL MEC

A aquesta entrevista hem exposat al nou Director Provincial del MEC la nostra inquietud per fer un seguiment crític del programa educatiu del PSOE, a la vegada que l'hem oferit suport per dur-ho a terme.

Els aspectes tractats i les solucions als problemes que puguin sorgir se canalitzaran per mig dels Grups de Treball. Els punts més importants han estat:

a) Fer un estudi de les necessitats d'escolarització a les Illes. Aquí ell ens ha dit que el tenia previst.

b) Les relacions entre la Delegació del MEC i ents públics milloraran havent un fluxe d'informació.

c) Aplicació del Decret de Bilingüisme: per part del MEC no haurà cap impediment perquè es puguin impartir classes en/de català. Es faran complir les hores previstes a les Ordres Ministerials de 25 d'octubre de 1979 i 11 de febrer de 1982 amb professorat capacitat per a impartir aquesta assignatura.

d) A l'Ensenyança Privada es preveu una acció més directa, i un control més rígid sobre: Subvenció, idearis professorat. Les juntes de subvencions provisionals funcionaran amb més regularitat i més control sobre els centres.

e) Les mesures de política educativa (nomenaments de directors, revisió de concurs de trasllat, oposicions, etc.) depenen de la renovació legislativa del PSOE i encara no sap res. Ens ha dit que s'evitaran els trasllats de mestres d'ensenyances mitjanes cap a la península i dintre de les seves possibilitats.

Pel que fa referència a les oficines d'informació del MEC a Eivissa i Menorca ens ha dit que tenen local a Eivissa, tan sols li fa falta l'administratiu; a Menorca estan cercant local.

f) Educació Especial: s'obrirà el centre des Pla de Na Tesa i hi haurà una intervenció més directa del MEC.

g) A proposta del Director Provincial hem xerrat de l'EPA: aquí, a les illes, és necessari crear cent aules d'educació permanent d'adultes (EPA) el que donaria feina a molts dels professors en atur; ara tan sols hi ha aules aïllades perquè no tenen plantilles. Se crearan centres d'EPA.

Per dur a terme la tasca d'inspecció s'anomenaran inspectors especials (professors amb la titulació adient) per completar la plantilla de deu inspectors que són els que han de menester.